

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
**Sivil Toplum Kuruluşları
Eğitim ve Araştırma Birimi**

**Kuzguncuklular Derneği Deneyimi
Tan Morgül**

**Savunuculuk ve Politikaları Etkileme
Konferans Yazıları no 2, 2004**

Yayına Hazırlayanlar: Deniz Koloğlu, Yiğit Aksakoğlu

Hale Akay: Size Tan Morgül'ü tanıştırayım, kendisi Birgün Gazetesi'inden ve aynı zamanda Kuzguncuklular Derneği'nden. Bize Kuzguncuklular Derneği deneyimini aktaracak.

T.M. : Merhaba. Aslında bu saat itibariyle bayrağı devralmak pek avantajlı değil, saat sekiz. Çok kısa bir giriş yapacağım sonra da sorularla zenginleştireceğiz, diyeceğim ama pek kısa olmuyor. O ilk aşamayı olduğu gibi aktarmak istiyorum. Yerini pek tarif etmeye gerek yok, İstanbul'da olduğuna hepimiz vakıfız, bir boğaz köyü Kuzguncuk. Üsküdar'la Beylerbeyi arasında. Beylerbeyi de sorun çıkartır; Birinci köprünün Anadolu ayağına çok yakın diyelim.

Şimdi Kuzguncuk inisiyatif olarak, Arnavutköy İnisiyatifi, Cihangir Güzelleştirme Derneği gibi, birazcık da depremden sonra artan, mahalli inisiyatiflerine baktığımızda bunların arasında yer alan önemli inisiyatiflerden biriydi. Aslında hiçbir zaman inisiyatif olmadı, direk dernek oldu. Bu tartışma da mahalle dernekleri arasında önemliydi. Çünkü bu anlamda biz Kuzguncuk'da olanı çok fazla sivil toplum pratiği olarak görmüyoruz. Bir açıdan sosyal hareket olarak, orada yaptıklarımızı, derneğin yapısını ve orada olanın yapısını incelediğimizde biraz sivil toplum kuruluşu, biraz sivil toplum örgütü veya her neyse... Muhtemelen bu derste Hale de söylemiştir; NGO değil de, neden sivil toplum kuruluşu? Bu herhalde birazcık da bizim memleketin "devlet dışılık" kavramıyla problemlili olduğundan kaynaklanıyor. Hoş, hareket kavramıyla da çok içli dışlı olduğunu söyleyemeyiz, ama biraz da sosyolojik veya sosyal hareketler teorisi içerisinden baktığımızda, bizde çok karşılığı olmayan "grassroots" kavramına aslında çok yakın bir kavram ve bence bu bir sosyal hareket. Peki Kuzguncuk'ta nasıl böyle bir hareket oldu? Öncelikle söyleyeyim, Kuzguncuklular Derneği'nin yapmış olduğu hareket birazcık bostan hareketiyle, daha doğrusu bostandaki yapılaşma girişimini engelleme hareketiyle, belirdi kamuoyunda. Halbuki Kuzguncuk'u, Çengelköy'deki, Beylerbeyi'ndeki halkla kıyasladığımızda, 80 öncesinin, o kıyımın politik atmosferi olarak -ki bu bence önemlidir, o konuya sonra değineceğim-, politik olarak çok çatışmalı bir yer olmamasına rağmen, daha solda yer alan bir bölgeydi. Çok kuvvetli bir derneği vardı. Uğur Yücel'in tiyatro eğitimi aldığı, o dönemde birçok üniversite öğrencisinin kalabildiği bir yerdi. Gerçi kiraların durumu itibariyle bu, şu an pek mümkün değil. Böylece o yapı sürekli farklı biçimde var oldu. Kuzguncuk Derneği'nin -keza sonra kooperatif oldu- çok kuvvetli bir

geleneği vardı. Seksende her dernek gibi bu dernek de kapatıldı. Eskiden sanırım adı eski koopertifile beraber Kuzguncuklular Güzelleştirme Derneği'ydi. Çok fazla takibata uğramadı, ama yine de birileri içeri alındı. 97'ye kadar herhangi bir dernek olmadı. Ama bunun dışında az sonra anlatacağım bostandaki yapılaşma girişimi, ilk 92'de başladığında, yine bir inisiyatif olarak, oradaki insanların tamamen örgütsüz, örgütsüz derken bir dernek çatısı altında olmadan, çeşitli grupların karşı çıkmasıyla engellenmiş oldu. Sonra 97'de, belki komik gelebilir ama, Kuzguncuk için çok ciddi bir problemle, trafo kurulması talebiyle dernek kuruldu. 99 Depremi'nden sonra ise, afet hazırlık çalışmaları vesilesiyle bostan sürecinin takibi Kuzguncuk içinde çok ciddi bir şekilde yeniden tanınır hale geldi. Ondan sonra 2000'deki kamuoyuna yansıyan meşhur bostan mücadelesiyle çok daha önemli hale geldi. Ama Kuzguncuk'un yapısı itibariyle, bostan kurtarıldıktan sonra dernek çok atıl bir duruma düştü.

Kuzguncuk hakikaten biraz farklı bir nüfusa sahip. Hep de öyleydi açık söylemek gerekirse. İstanbul'un demografik dönüşümüne ciddi ölçüde maruz kalan yerlerden biri. Bunu söylememin sebebi, çok fazla ekalliyetin, yani gayrimüslimlerin, yoğun yaşadığı yerlerden biri olması. Çok basit bir örnek: Kuzguncuk'ta yakın zamana kadar 3 kilise, 2 sinagog, 1 tane cami vardı. Zamanında padişahın kullandığı söylenen deniz kenarındaki cami çok fazla kullanılmıyordu. Ama içeride, 1955 senesinde Ermeni Kilisesi'nin yanına, hatta kilisenin arazisine, yapılmış olan bir cami vardı. Hoşgörü muhabbetleri olduğu zaman, fotoğrafları çokça çekilen yerlerden biridir orası: cami ile kilise yanyana. Sadece cami ile kilise yanyana değildir, aynı zamanda sinagogla da kilise yanyanadır. Bu sinagogun da 400 senelik mazisi var. Biliyorsunuz Kuzguncuk, 1492'de Sefarad Musevileri'nin Türkiye'ye geldiklerinde ilk yerleştikleri yerlerden biri. Kuzguncuk aslında yerleşim açısından sadece İstanbul'da değil Osmanlı İstanbul'un da önemli bir yer; İstanbul'a yakın olan yerlerden biriydi. Dolayısıyla Müslüman göçerler İstanbul periferisinde konaklayabili. Hatta bu bahsettiğim sinagogun ismi, ilginçtir HSBC ve İngiliz Konsolosluğu'nu bombalayanların ifadelerinde eylemi ilk düşündükleri yer olarak geçer. Çünkü çok önemlidir. Museviler, Avrupa'dan veya herhangi başka yerden hacca giderken yolda ölürlerse, orada tören yapıp yahudi mezarlığına -ki şu anda çok az kaldı; Kuzguncuk'un yapılaşması döneminde, üst tarafın mezarlık taşları binaların yapımında kullanılarak bayağı bir tahrip edildi- gömülmek isterlermiş. Kuzguncuk,

1960'ların sonuna kadar, özellikle bu son Kıbrıs Olayları'na kadar, ciddi bir Rum nüfusunu da barındırıyordu.

Aslında ilk gidenler yine Rumlar oluyor; 30'larda başlayan mülkiyet dönüşümüyle Kuzguncuk'tan Rumlar gitmeye başlıyor. Ermeniler'in gidişiyse bir anlık. Şu an bizde çok yankı uyandırmasa da dönemi itibariyle çok sıcak bir olay, Asala Olayları vesilesiyle kopuşlar oluyor. Ermeniler Kuzguncuk'un eski gayrimüslim nüfuslarından biri. Musevilerin gidişi, İsrail'in kurulmasından sonra çok daha uzun döneme yayılan bir durum. Görülüyor ki Museviler, Türk-Müslüman nüfusunda, İstanbul'da olduğu gibi Kuzguncuk'ta da, daha az problemlili bir etnisite. Velhasıl bu mülkiyet devri, belli başlı bazı bölgelerden farklı olarak orada yaşayan Türk yerleşimini etkiliyor. Geride bıraktıkları topraklarda hala arazileri olanlar, çok da fazla zengin olmayan insanlara, çok ucuza, bahçeli evler satmışlar. Bu arada Kuzguncuk'un bina yapısı da biraz farklıdır, çok fazla apartman bulamazsınız. Kuzguncuk, genelde müstakil evlerden ve az katlı binalardan oluşur. 1984'teki Boğaziçi Kanunları'yla beraber korunma alanına alınmıştır. Restorasyon dışında kolay –kolay diyorum çünkü az sonra anlatacağım örnekte neredeyse onu da yapıyorlardı- bina yapılamaz. Bu mülkiyet değişiminin şöyle bir önemi var; Kuzguncuk'ta mülkiyet değişimi yumuşak geçişli olsa da, aslında çok ciddi bir politik sürecin parçasıdır, 1930'lardan başlayıp 60'lara kadar devam eder. Az sonra anlatacağım Kuzguncuk Bostanı Olayı mülkiyet değişimine çok iyi bir örnektir. Ekalliyetlerin mülkiyetlerinin el değiştirmesi hepimizin bildiği gibi varlık vergilerinden başlayıp, milli burjuvazi yaratma sürecine kadar süren geleneksel vakalardan biridir. Kuzguncuk'ta hala yıllardır boş kalıp mülkiyetinin Fransa'da, Kanada'da, Amerika'da yaşayan ekalliyetlere ait olduğu binalar, araziler vardır. Keza bu mülkiyet transferi Kuzguncuk'ta çok sorunsuz yaşanıyor çünkü ekalliyetler ülkeyi terk etmeden önce, gerçi şu anla kıyaslayamıyoruz fiyatları ama, evlerini ucuz fiyatlara komşularına satmaya başlıyor.

Orada böylece, orta sınıfın, hatta bazı yerde orta sınıfın bile altındakilerin, ufak binalar da olsa, mülkiyet sahipliği başlıyor. Bu da, Kuzguncuk'taki geçiş dönemini yumuşatmasının dışında, mülkiyet sahipliğinin belli bir orta tabakada kalmasını sağlıyor. Hani o hep bahsedilen, burada konuşuldu mu bilmiyorum, bizim için çok spesifik, önemli bir konu vardı: "centrifikasyon". Türçesini pek bilmiyorum, soylulaştırma ya da seçkinleştirme diyorlar, ama ben pek öyle düşünmüyorum; daha

üst sınıfın gelip ev alıp restore etme süreci daha farklı gelişmeye başlıyor Kuzguncuk'ta. Bu çok önemli bizim gibi mahallelerde, çünkü yerleşik nüfus, oraya gelip yerleşen nüfus ve yeni mahalleli arasındaki gerilimin ölçütü, ileride böylesi hareketlerde veya o toplumun birbiriyle olan ilişkisinde çok önemli bir araç olabiliyor. Hele bizim gibi bir mahallede sosyal hareket sürecine girenler için, çok da homojen olmayan, ama sonuçta yaşam alışkanlıkları nedeniyle birlikte olan bu iki grubu biraraya getirebilmek, kitlesel bir durum yaratabilmek başka yerlerde problemlili oluyordu. Bizde ise ortada duran ilginç bir tabaka sayesinde bu süreç rahat gelişti.

Bizim için aslında çok önemli olan milat, hatta bence şu an yaptığımız sivil toplum kuruluşları tartışmasında da önemli olan milat, 1980 darbesi'yle oluşan süreçtir. Keza 1980 öncesinde politik olan insanlar için, geçmişin o ağırlığından çıkıp bir şekilde politik hareketten uzaklaşarak normal hayatlarına döndüklerinde, mahalle hareketine eklenip, mahallede bir şeyler yapmak daha rahat ve daha kolay oluyor. Böylece harekete daha rahat kanalize oluyorlar. Ama bunun dışında en önemli nosyon, o insanların yerli olması, yani mahalleli olması. Bu iki grup arasındaki, sonradan gelenlerle ve yerli olanlar arasındaki, gerilimi yumuşatması açısından önemliydi. Kuzguncuklular Derneği'nin de en önemli avantajı buydu. Aktivistlerin bir çoğu eski Kuzguncuk'luydu. Bu arada "eski Kuzguncuklu" problemlili bir laf; en eskisi bile - mesela sülalemiz Rize'den ilk geldiğinde, zaten ağırlıklı olarak Karadeniz'den yerleşimi olan bir yerd Kuzguncuk- İnebolu ve Rize etrafından. Tabii daha sonra çok değişti; üst taraflarında gecekondu bölgesi, Sivas'lılardan oluştu. İlginç bir gecekondu bölgesi oldu orası, şu anda bayağı kıymetli bir bölge. Kuzguncuk, 60 sene önce bizim "atalarımız" geldiğinde, Türk nüfusunun çok da fazla olmadığı bir bölgeydi. Ama bu bile şu anda Kuzguncuk'a son 20-30 senede önemli bir tarihsellik devrediyor. Çünkü o geçiş süreci, o zamansallığın, o tarihselliğin devri, ekalliyetlerden yeni yerlilere devir, çok düzgün bir şekilde gelişti. Kuzguncuk'ta hala 30-40 sene önceki ekalliyetlerle olan ilişkinin anlatılması bunun ciddi bir göstergesi. Hatta bazen bir efsane yaratıldığını bile düşünüyoruz.

"Hoşgörünün mahallesi", hoşgörü tarafında olunması gerekirken orada yer alınmayınca aslında havada kalan bir kelime; Kuzguncuk'ta sadece binadan ibaret bir ekalliyet görüntüsü var. Velhasıl bahsettiğim, hem yerli olup hem de politik olan orta tabaka Kuzguncuk'taki bu dernek hareketinde yer aldı. Ama yer alışları, bu politik

hareketin mahalle çalışması düzeyinde değildi. Bu kısmı önemli, nkn mahalle hareketleri, terminoloji itibariyle genelde bizde politik harkettir. Sol politik hareketlerin kendi gruplaşmalarını veya örgütsel faaliyetlerini mahallede sürdürmesi aslında tepeden inme bir faaliyetin ürünüydü. Bizde ise tamamen mahallenin ihtiyaçları üzerinden kurulan ve bu iki grubu birleştirmeyi amaçlayan bir hareket tezahürü olarak ortaya ıktı. Kuzguncuklular Derneği en ciddi kitleleselleşmesini böylesine ciddi, spesifik bir aktivitede yaşadı. nemli bir gerilim veya kampaşma olmadı. nkn terör lafta da olsa durum çok ciddi hala; mesela mahalle dernekleri için komünist dernek derler, bu birkaç kişinin geçmiş pratikleri nedeniyle böyle adlandırılıyor. Ama bizde böyle bir faaliyete herkes katılabiliyordu. Yani Kuzguncuk'lular Derneği, mahallelilerle, "seçkin" mahallelileri bu hareket içinde eritebildi.

şimdi bostanı anlatmak istiyorum kısa bir şekilde; Kuzguncuk Bostanı, görenler de bilir, İstanbul'un merkezinde sayılır. Beylerbeyi'nde ve Çengelköy'de de bostan var. Aslında bostancılık 40-50 sene öncesine kadar İstanbul'da yaygın bir gelenektir. Artık yaygın değil, nkn mesela biz bostan arazisini kurtardık ama şimdi orası bostan değil fidanlık. Bostan olarak işletmeyi sürdürmek için bir projemiz vardı ama STK olmadığımızdan fon mekanizmasını kurmak, ilişkiler bulmak gibi şeylere giremedik, işin acemisiydik. Hatta orayı kiralayacak para bile bulamadık. Arazi Vakıflar'ın, onlar da kendi arazilerini kiralyor. Kuzguncuk'un 3 bostanından biriydi burası, şu anda bir tanesinin yerinde hiçbir şey yok, boş olarak bekletiliyor. Diğeriyse artık yapılaşmış durumda; bu son bostanlarından biriydi İstanbul'un ve 700 yıllık bir bostandı.

Çok kısa olarak tarihini vereyim: nce bir vakfa ait, Sultan Reşad döneminde ise "Soro ve Dodo" ailelerine veriliyor. 1951'de resmi olarak ilk defa bir mülkiyet olarak kadastro kayıtlarına düşüyor ve bir bl altısı -kayıtlarda altmış bl  yüz altmış deniyor- İstro Soro'ya veriliyor. Beş bl altısının hisseleri de diğer Hıristiyan ailelere dağıtılıyor. 1966'da Vakıflar, İstro Soro'nun hissesinde olmayan bu beş bl altı arazinin mülkiyetini kendi kaydına geçiriyor. Vakıflar İdaresi'nin zaten gayrimüslimlerin malını kendi kayıtlarına geçirme süreci hakikaten başka sorunlu bir tartışmanın konusudur. Ama bunu nasıl yaptı, nasıl geçirdi? Vakıflar'ın İstro Soro'nun mallarını kendi hakkı üzerine geçirmesinden görüyoruz ki, çok da makul şekilde gelişmemiş. nkn bu insan burayı çok eskiden beri var olan bir gelenekle legal yolla bostan olarak işletmeye devam ediyor. İstro Soro 1951'de ölüyor ve mülkiyet oğlu

İlyâ'ya geçiyor. Orası bostan olması bitene kadar hep İlyâ'nın Bostanı olarak anıldı. Kuzguncuk'lular orayı Kuzguncuk Bostanı'ndan ziyade, İlyâ'nın bostanı olarak adlandırırlardı. 1977'de İlyâ orayı işletirken, Vakıflar bu araziyi kendi mülküne geçiriyor. İlyâ'nın bundan haberi yok. O 84'e kadar bostanı işletiyor. Ve sonunda Bodrum Hastanesi'nde ölüyor.

Bu arada bu mücadeleyi verirken bu tarihi detaylarla uğraştık, aslında birçok veçhesi var bu mücadelenin. Gerçi bu araştırmaları yaparken önemli bilgiler ele geçirmiştik. Fakat neresinden tutsak elimizde kaldığı için bir yerde spesifikleşmemiz gerekiyordu. Biz de işin daha çok hareket kısmına yöneldik. Biraz önce bahsettiğim konu Türkiye Cumhuriyeti'nin mülkiyet transferi konusuna giriyor ve o başka bir tartışma. Açık söylemek gerekirse altından kalkamayacağımız için hiç girmedik.

Velhasıl İstro Soro da öldükten sonra Vakıflar artık bunu tamamen kiralama üzerinden eline geçiriyor. 1986'da 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu'na ters düşmesine rağmen bu arazide ilkokul yapma hakkı tanınıyor ki bu sayılı kanuna göre hiçbir şey yapılamaz aslında. 1992'de bunun zaten belli bir sürecin parçası olduğunu anlıyorsunuz; Türkiye Organ Nakilleri ve Yanık Tedavi Vakfı, Başkent Üniversitesi'nin sahibi ve okulun rektörü Mehmet Haberal'ın sahibi olduğu vakıf, bu araziyi kir alıyor. Arazi kiralandıktan sonra tabii hemen telle çevriliyor ve içerisine inşaat malzemeleri konuyor. İşte o zaman, 1992'de, bizim hikaye başlıyor.

O dönem tamamen dağınık bir şekilde başlayan hareket, inisiyatifler halinde insanların gidip briketlere asit dökmesinden, telleri kesmesine, asılan herhangi bir panoyu indirip, vincin çalışma mekanizmasını bozmaya kadar -ki bunların birçoğunu ben bile bilmiyordum o dönemlerde; vinci bozmak da başka bir hünerdir tabii- birçok küçük eylemi barındıran bayağı ciddi bir hareketin habercisiydi. Haberal hukuki süreç başladıktan sonra fazla ısrar etmedi ve o dönem geri çekildi. O kiralamadan önce vakıflar, arazileri 49 yıl gibi bir süre için kiraya verirdi. Dolayısıyla 92'de Haberal 10 yıllığına kiralamış oluyor. Bu 10 yılın bitmesine 2 yıl kala, 2000'de -ki biz bu arada bostan sürecini takip etmeye çalışıyoruz ama ne kadar amatör takip ettiğimizi kapıdaki ilk kamyonu gördüğümüzde anladık- bostanın kapısının önüne bir kamyon geldi. Bu sondaj aletiydi. İçeri girdi, sondaj yapmak için zemin etüdü yapmak istiyordu

aslında. Tabii “deprem için geldik” dediler, ama on dakika sonra bu yalan değişti. O dönem Kuzguncuklular Derneği vardı ve çok ciddi bir hareket başladı.

şimdi bu hareketin belli veçheleri var. Ben çok kısa olarak bunlardan bahsetmek istiyorum: olay dört boyutlu gelişti. Tabii şimdi okuduğumda söyleyebiliyorum bunu, o zaman hiç de farklı boyutlarıyla falan uğraşmıyorduk. Birçok arkadaş, işini gücünü bırakmış bu işle uğraşıyorduk. Özellikle normalde aktivist sayısı dernekte 10’u geçmezken bu dönem 20 tane aktivist, sabahlı akşamlı çalışarak bu süreçle uğraşıyorduk. Hatta bazı günler biz kendimiz bu hukuki metinlerin hazırlanmasıyla uğraşıyorduk. Bu hukuki süreç, işin dava süreci ve çok önemli. Boğaziçi Öngörünüm Yasası’na, Sit Yasası’na hatta Milli Eğitim Okul Yapma Yasası’na göre bile oraya bina yapılması imkansızdı. Hal böyleyken bölgeden sorumlu Boğaziçi İmar Müdürlüğü’ndeki oraya dair evrak dosyalarının sayısının onda bire indiğini gördük, ki orijinalini biliyorduk. Biz uğraşmaya başladıktan sonra dosya kayboldu. Tipik “Türk sürecini” yaşamaya başladık. Ama biz mevzuya direk bu şekilde müdahil olunca yapılaşma girişimi yavaşlamaya başladı. Sondaj aleti bir hafta gözükmedi. Mehmet Haberal’ın gönderdiği inşaat şirketinden temsilciler geldi ve bizimle görüşmeye çalıştılar. Sonunda biz bu hukuki süreci bir şekilde başlatmış olduk. Hemen peşinden şehir Planlıcılar Odası’na gittik, onlar da dava açtı. Mimarlar Odası’yla Kuzguncuklular Derneği olarak biz davaya müdahil olduk. Aslında hukuki süreç, aracın oraya yasa dışı bir şekilde girmesiyle başladı ve eylem sürecimiz boyunca devam etti.

İkinci boyutu bürokratik süreçti. Bu da o alandan sorumlu İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nden Kaymakamlığa hatta İstanbul yönetiminin dışında Valilikten Cumhurbaşkanlığı’na kadar çeşitli devlet dairelerini içeriyor. Biz bir şikayet dilekçesi yazdık ve beş yere gönderdik. Bunların arasında bu konuyla çok ilgili olmamasına rağmen Cumhurbaşkanlığı da vardı fakat biz en yüksek mertebeye olarak onları da haberdar etememiz gerektiğini düşündük. İyi ki de yapmışız çünkü tek cevap oradan geldi. Ayrıca İstanbul Büyükşehir Belediyesi’ne, Valiliğe, Kaymakamlığa ve Üsküdar Belediyesi’ne de göndermiştik. Cumhurbaşkanlığı bir hafta sonra cevap verdi ve müfettişlerini gönderdi. Belediye’yle Valilik, “bize haber vermeden, nasıl Cumhurbaşkanlığı’na haber verirsiniz!” diye bir laf etti. Allahtan iadeli-taahhütlü göndermişiz, o belgeleri gönderdik onlara, tabii ses soluk kesildi. İnşaat çalışmaları

yine o dönemde de durmuştu. Hakikaten bırakmaya gelmiyor; bu anlattıklarım olumlu gelişmelerden, aslında biz o sırada sürekli uğraşmaya devam ediyorduk. Çünkü Mehmet Haberal çok güçlü bir vatandaş. O dönem biz bu harekete başlayınca bize Alanya Belediyesi'nden, Ankara Bahçelievler'deki Muhtarlığa kadar birçok yerden mektup gelmeye başlamıştı; "Burada da bunu yaptı, biz bir şey yapamadık" gibi şikayetler içeriyordu bu mektuplar. Mesela Alanya Belediye Başkanı "buraya da yapmaya çalışıyor, ama önce benim cesedimi çiğnemesi lazım, arkanızdayız" diye yazdı. Bu arada Haberal Alanya'ya yapacağını yaptı, Belediye Başkanı da görevine devam etti. Velhasıl bu bürokratik süreçte çok çalıştık; İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin, Belediye Meclisi toplantılarına katılıp bütün partilerle görüştük. Hatta partililerin bir kısmı bizim dernek toplantılarına da geldi. Üsküdar Belediyesi'nin Belediye Meclisi toplantılarına randevusuz gidip kapının önünde her biriyle birebir görüşerek bu süreci işletmeye devam ettik.

Bunun dışında -aslında süreçlerin hepsi birbiriyle aynı anda yürüyor tabii -kamuoyu çalışması yapıyorduk. Kamuoyu çalışmasında Kuzguncuk'un bu farklı nüfus yapısı bayağı bir işimize yaradı. Kuzguncuk'da yaşayan gazeteciler, televizyoncular, aydınlar vardı. 92'deki ilk mücadelede Can Yücel de vardı. Hatta "danalar girmiş bostana" diye çok da güzel bir dörtlük yazmıştı. Sanırım hemen sonrasında Mehmet Haberal ona bir dava açmıştı. Uğur Yücel de gelmişti. Fakat 2000'de Can Baba yoktu Uğur Yücel vardı, onu da bir şekilde bu sürece dahil ediyorduk. Belediye'nin danışmanlığıyla çok hoş bir temas oldu. Ufacık bir eylem yapsak medyadaki arkadaşlarımız sayesinde bu televizyonda, ya da gazetede yer alabiliyordu. Kuzguncuk'ta sadece Türk değil orada yaşayan yabancı gazeteciler de vardı. Mesela Andrew Finkel, o dönem Times'ın muhabiriydi, eşi Caroline Finkel tarihçiydi. Bu insanlar da sağlam ilişkilerini Kuzguncuk'a taşıyınca, Times'ta da ufak bir haber olduk. O zaman iş tabii "ne oluyoruz" sorusuna vardı. Böylece ufak başlayan bu ateş gittikçe büyüdü. O dönem dışarıdan çok fazla bakamıyorduk çünkü her türlü yere haber salmaya ve bunun peşini bırakmamaya çalışıyorduk. Sonradan baktığımızda ise aslında bu süreçlerin sadece İstanbul'da değil, Türkiye'deki diğer böyle örneklerle kıyaslandığında da Kuzguncuk sürecinin farklı olduğunu gördük. Hatta Mimarlar Odası'nın bir projesi vardı "Kent Yönetiminde İyi Örnekler" diye. Bizi de proje kapsamına aldıklarında, başarımızın büyüklüğünün sadece yöntemimizden değil, bu başarıyı kime karşı kazandığımızdan da kaynaklandığını anladık.

Tam o gün televizyonda bir haber vardı; Mehmet Haberal Çankaya’da bir hastane yapıyor, bu hastane de Anıtkabir’in etrafında olduğu için belli bir yükseklik hakkı var ve bunu ihlal etmiş. Hastane, Haberal’ın gerek Melih Gökçek’le, gerek Hükümet’le olan ilişkisi sayesinde Çankaya Belediyesi’nin yıkım kararına rağmen yıkılamıyor. Hatta Ordu’nun karşı çıkmasına rağmen Mehmet Haberal bu hastaneyi yapıyor. Şöyle bir enstantane yakalanmıştı televizyonda, dudak okuyor haberciler: o dönemin MHP’li Sağlık Bakanı Osman Durmuş Anıtkabir’deki törenler sırasında yanındaki adama dönüp “yahu nasıl diktin ama o hastaneyi oraya, vallahi, helal olsun sana” diyor ve sırta sırta söylüyor. “Bakalım neyse, sonra konuşuruz” diye altta yazıyor. O konuştuğu adam Mehmet Haberal’dı, Genelkurmay’a rağmen oraya bina diken adam...

Velhasıl kamuoyu süreci hakikaten hararetli geçti. Bu arada derneği kapatmak zorunda kaldık. Dernek derken binasını kastediyorum. Çünkü kirayı ödemek için bile maddi imkansızlıklardan ziyade motivasyon yakalayamıyorduk. Açık söylemek gerekirse, Kuzguncuk’ta musibet olmayınca, çok tembel de bir mahalle olduğumuz için herkes çekilmeye başlıyor. Böylece derneğin kirasını ödeyemeyip oradaki bütün malzemeleri bir arkadaşımızın evine taşımak zorunda kaldık. Ben de rahatsız etmek istemedim, kendisi de yoktu zaten piyasada. O yüzden, birçok gazete kupürü ve o dönemin eylemlerinden hoş resimler getirecektim ama getiremedim. Neyse artık başka bir zamana deriz.

Bunun dışında tabii işin en önemli veçhesi, ki burayı aslında biraz daha geniş tartışabiliriz, ben şimdi kısa keseceğim, belki soruların içine yerleştirebilirim, iç kamuoyu oluşturma süreciydi. Kuzguncuk’un dışında, kamuoyu, bürokratik ve hukuki süreçte ne yaparsanız yapın, eğer Kuzguncuk’taki insanları sokağa çıkartamıyorsanız, sokakta kamuoyunu etkileyecek eylem görüntüsünü yaratamıyorsanız, o noktada iş çok fazla ilerlemiyor. Biz bu süreci işletirken zaten kamuoyunun bu sürece yaklaşma eğrisini de eylemlerin yapısından izlemeye başladık. Bu eylemlerin yapısı, dünyada çok yaygın olan yeni sosyal hareketler formatının Türkiye’de gözükken biçimlerinden biriydi. Bizi çok sorumlu kılan sadece örgütselliği değil, hem söylemi, hem örgütlenme biçimi, hem de temsiliyet biçimiydi. Bence “temsiliyet sorunu” sivil toplum tartışmasının da en önemli noktalarından

biridir. Bizdeki yansıması ise biraz bizim kökenlerimizle ilgili bir şey herhalde. Bizdeki bu modernist yapıyla, bu ilerlemeci mantıkla diğer insanlar için iyiyi –keza herkes iyi niyetle yaptığı için- bildiğini düşünüp o iyinin aslında ne olduğunu pek hesaba katmadan o iyiyi önerme sürecinin çok da fazla demokratik geliştiğini düşünemeyiz. Keza bu hareket sürecinde, birçoğumuzun aktivist kökenli olmasına rağmen bayağı yeni bir şey öğrendik aslında.

Çok farklı eylemler yaptık. Aslında hepimizin tahmin edebileceği gibi mahalle ölçeğinde ortak bir eylem kodu yaratmak daha çok şenlikli eylemlerlerden geçiyor. Dolayısıyla biz de şenlik yaptık. Bunlardan çoğu, hatta hiçbiri yasal değildi. Ama şu sorunlu kelime var ya, onu da tartışırız belki, meşruluk denen şeyi, biz hakikaten Kuzguncuk'ta “meşru” bir şekilde yaptık. Mesela Kuzguncuk'u denize doğru dik kesen, bayağı büyük bir yolda gerçekleşen bir eylem olmuştu. O yol da aslında, Kuzguncuk'un yapısını çok iyi belirler çünkü yapılaşma onun etrafında gelişmiştir ve mahalle kurgusunu iyi koruyan bir caddedir. Bostanın tam kenarında bir piknik yapmaya karar vermiştik, herkes, örneğin ev kadınları da, geldi. Bu arada kadınlar bu hareketin çok önemli bir parçasıydı, bunu ileride hareketin dinamiği sürecinde anlatırım. Herkes evinden bir şey getirdi. Bostanın yakınında da Kuzguncuk pazarı var, oradan da sıraları getirip, orada piknik yaptık. Piknik lafı aslında ufacık kaldı; bine yakın bir sürü insan geldi, insanlar yola taşıyordu. 12 yaşında bir kız çocuğunun önerisiyle bostanın yola bakan büyük tellerine 1.5 m eninde 40 m uzunluğunda paket kağıdı gerilerek pankart hazırlandı. “Buraya bostanla ilgili, çevreyle ilgili yazılar yazalım” dediler, biz de boyalara saldırdık ve çok farklı bir pankart olmuş oldu. Hiç slogan atmadan, tamamen muhabbetlerle orada bir piknik yapıldı. Polis geldi tabii ki. Polis ile ilk teması yaptığım için biliyorum, şöyle bir muhabbet oldu, hakikaten ezber bozucu bir pratikti: ortada bir kalabalık var, şikayet olmuş, tırnak içinde şikayet, onun bile nasıl olduğunu tam olarak bilemiyoruz. Bir de bulunduğumuz yer çok problemlili bir alan, Kuzguncuk'un iç güvenlik yapısı o kadar farklı ki, yolun bir tarafı Beylerbeyi Polis Karakolu'na, diğer tarafı da Çinili Karakolu'na ait. İlk gelen polis: “vallahı bir şikayet oldu, ama bizim sorumluluğumuzda değil, ne halt yerseniz yiyin” dedi gitti. İkinci polis Beylerbeyi'nden gelen sorumlu polisti; “ne yapıyorsunuz?” dedi. “Piknik yapıyoruz” dedik. Baktı şöyle bir “böyle piknik mi olur?” dedi. “Ne yapalım, bostan kapalı, biz de burada yapıyoruz” dedik. “Siz de haklısınız tabii ama bu kadar adam da burada toplanamaz” dedi. “Ne oldu” diye sorduk. “Vatandaş şikayet ediyor” dedi.

“Buradaki kimse rahatsız değil, yola soralım” dedik. Çünkü trafik de tıkanıyor, en nihayetinde o kadar insan yola taşmış. İnsanlar arabasından inip, ne olduğunu soruyor, kola içiyor, pasta yiyor. Polis memuruna “gel beraber soralım” dedik; orada bir vatandaşa sorduk, şansa öyle biri de olmayabilirdi. “Ben hayatımdan memnunum. Kim trafikte giderken kola içer, pasta, börek yer? Bir de arkadaşlara destek veriyoruz”, dedi. Zaten polis de öyle bir noktada ki! Ben polisi -ki hayatım boyunca polisle çok defa temas etmişimdir- birçok eylemimizde bu kadar çaresiz görmedim. Bir defasında bostanın kapısına kadınların kurduğu bir barikat eylemi vardı. Aslında önce biz de içersindeydik, sonra çekildik sırf kadınlar kaldı. Zaten onları da oradan zor kaldırdık. Çevik Kuvvet geldiğinde o yüz ifadelerini ben hayatım boyunca hiç görmedim. Bir gerginleşme olduktan sonra kadınların çeviklere muamelesini de ilk defa gördüm. O yüzden pratiğin kendisinden çıkan bu ezber bozma hali sıradan bir polis memurundan, komiserine kadar, kafayı sağlam karıştırıyordu. Bir kere, en yakın müdahale, ki coplu falan değildi, üç saat sürüyordu. Veya piknik sırasında, polis memurunun: “İyi, ben de arabayı park edip geleyim. Evim de şurada zaten. Helal olsun size”, demesine kadar varıyordu iş.

Olayın bu dört veçhesinde, hukuki, bürokratik, kamuoyu ve iç örgütlenme süreci, ki aslında dediğim gibi şenlik dışında, çok gergin bir dönemi de oldu. Bir dönem oraya, hastane, sonra fikir değiştirip okul yapacak adamın kardeşi de gelmişti. Gerginlik, o adamın arabasının kovalanmasına kadar vardı. Neyse ki adamın arabasının arkasından taş değil, bostanın meyveleri atıldı. Fakat bunların hiçbirine ciddi bir müdahale olmadı, ki olduğunda eylemin o kitleselliğini nasıl korurduk bilemiyorum. Ezber bozulduğu anda o kolluğun müdahale biçiminin çok ciddi bir anlamda değiştiğini görüyorsunuz ve bu vesileyle de sizin kitleselliğiniz gittikçe artmaya başlıyor. Bu artış da diğer üç süreci, bürokratik, medyatik-kamuoyu ve hukuki süreci etkileyerek birbirine eklemlenmiş şekilde sürmesini sağlıyor.

Burada kesiyorum sorularınızla devam ederiz.

Soru: Bu ne bostanı? Meyva mı, karpuz mu?

T.M. : Güzel... “Bostan” herhalde farsça kökenliymiş galiba ve aslında kavun-karpuz yetiştirilen bölgeymiş, ama bizimkinde birçok şey vardı, özellikle sebze ağırlıklıydı.

Soru: Ekin varken mi bu alanları gasp ediyorlardı yoksa...

T.M.: Ha evet! Tabii olayın kendisi çok geniş olduğu için oraları atladım; aslında Vakıf kiralamadan önce bayağı uzun bir dönem mezbelelik kaldı orası. Yani İlya Soro 1984'te öldükten sonra kimse işletmedi orayı. Etrafında tel bile yoktu. Piknik yapılıyordu, çocuklar, hatta biz de maç yapıyorduk. İki set halinde, 16.800 metrekaarelik bir alan. Üstü Rum Mezarlığı, iki tane seti var, onlar da ağaçlar arasında kapalı. Ana ekilebilir alanı da iki futbol sahası büyüklüğünde. Burası uzun dönem mezbelelik kaldı. Vakıflar da bir bostancıya kiraladı ki aslında o da hukuki bir şey değil, çünkü Vakıflar'dan kiraladığınız bir araziye başkasına kiralayamazsınız. Bir vatandaş yaklaşık 2000 senesine kadar orayı işletti. Sonuçta 1.5 seneliğine fidanlık şirketi kiralayana kadar orası yine boş kaldı.

Soru: 92'de Böbrek Vakfı aldığında buraya bir şeyler dikiyor mu?

T.M.: Sadece kir alıyor, hiçbir şey dikmiyor.

Soru: Tamamını mı kir alıyor?

T.M.: Tabii. Zaten kompakt bir arazi. Tamamını kir alıyor ve telle çeviriyor. Yani girişini engelliyor.

Soru: Yani İlya ölünce, Vakıflar arazinin mülkiyetini mi ele geçiriyor?

T.M. : Vakıflar zaten 1977'de arazinin mülkiyetini eline geçirmiş.

Soru: Vakıflar Genel Müdürlüğü?

T.M.: Tabii Başbakanlığa bağlı Vakıflar Genel Müdürlüğü. Ama bundan ne İlya'nın, ne de başkasının haberi var. Sonuçta bu da takip edilecek bir şey. Bizim de açıkçası haberimiz 92'de, bu mevzu ortaya çıkınca oluyor. Hatta bir gazeteci arkadaşla Tapu Dairesi'ne gittik. Yanımızda özel izinli avukat olması lazım ama yok. Biraz ilişkilerimizi kullandık ve tamamen atarak "bir akrabamızın kayıtlarına bakacağız, sözlü tarih

çalışması yapıyoruz” diyerek, girdik Tapu Dairesi’ne. Boş bir anlarına denk geldi açtılar defteri. Çok ilginç, bunlar sadece iki kişi gözükmüyor; halbuki köklü bir aile, bizimkiler bizatihi tanıyorlar, kardeşini, eşini, babasının kardeşlerini.. Tapuda, hiç gittiniz mi bilmiyorum, soy ağaçları vardır. Sadece İstro’yla, İlya! Ailenin başka hiçbir ferdi gözükmüyor. İlya da çok erken dönemlerde Türkiye’yi terk etmiş gözükmüyor. Böyle bir şey yok halbuki, 84’e kadar bir çok Kuzguncuklu şahit onların varlığına. Bu mülkiyet devri hakikaten çok başka, acıklı bir tartışma konusu.

Soru: Yani mirasçısı olmadığı için Hazineye devri gibi bir şey mi söz konusu?

T.M.: Daha önce söylemiştim, Vakıfların kendi mülkü haline getirebilmesi için zaten herhangi bir mirasçının hiçbir talepte bulunmaması gerekiyor. Ama İlya’nın da çocuğu olduğu biliniyor.

Soru: 97’de mahalleliyle derneği tekrar kurduğunuzda, bostan sorununu kabullenmeleri için ne yaptınız?...

T.M.: 97’deki, çok daha dar bir grubun hukuki takibiydi. Boğaziçi İmar’dan, Vakıflar Genel Müdürlüğü’nden ve ihale dönemlerinin takibiydi. Aslında 2000’de bu süreç tekrar ortaya çıkınca iç kamuoyu olarak zaten biz, oradaki bazı aktivistler, geniş bir klanın parçasıydık. Fotoğraflara baktığımızda gülüyoruz, ilk eylemlerdeki yarıyı bizim sülaleden. Bazen “bu Kuzguncuk işi miydi yoksa sülale işi miydi” diye düşünüyoruz açıkçası. Ama bu ilk zamanlarda böyleydi sonra hareket bayağı genişledi. Bir de hakikaten Kuzguncuk acayip bir yer. Eylem yapıyorsunuz, 50 metre ötede, eyleme destek veren insanlar aşağıda kahvede oturuyor. Bizde çok sayıda kahve var. Kuzguncuk’tan ayrılmış insanlar bile, mesala Ümraniye’den, sabah 9’da gelir, kahvede yerini alır, akşam 6’ya kadar oradadır. Veya bir imza atar, kahveden kalkmaz. Orada altı yediye yakın sayıda kahve olmasına rağmen, hepsi öyle doludur ki!

Ana motor aslında ev kadınlarıydı. Sokaktaki eylemleri, imza toplamaları, pazarda bildiri dağıtmaları... Ev konuşması aslında çok formal bir şey ama burada farklı gelişti, bir şekilde gündelik hayatın içine sızdı. Çünkü çok meşru, çok tartışılan bir şeydi bostan olayı. Kuzguncuk bir anda Türkiye’den koptu ve kendi spesifik

problemiyle politize oldu. Muhtemelen her evde o süreç gelişirken bu görüşmeler oluyordu. İnsanlar kendi kendilerini bu politik sürece eklemiyorlardı. Çünkü bostan Kuzguncuk'un tam merkezinde. Oradaki insan iki otobüs dolusu çevik kuvveti televizyonun dışında hayatında hiç görmemiş. Dolayısıyla hiç bilmeseydi konuyu o sürece muhabbetiyle eklemiyor. İşin ana müdahili de belli. Dernek de tam bostanın karşısında, zaten sürekli kapının önünde oturuyoruz. Sürekli gelip soruyorlar, bildiri ve imza metinleri alıyorlar. O dönem web sayfası bile açtık mesela "kuzguncuk.org" diye, ama şu anda işlemiyor. Mesela bu imza kampanyası tamamen dışa yönelikti, dışarıdan çok ciddi bir katkı oldu. Hatta İsrail'den, Yunanistan'dan, Kanada'dan, Amerika'dan mektupların dışında katkılar oldu. Onlar da hakikaten başka bir şeydi. Mesela 50 sene önce İsrail'e gitmiş bir Kuzguncuklu kendisini zorlayarak Türkçe bir metin yazıyor ve Kuzguncuk'la ilgili anılarını anlatıyor. Orada Kuzguncuk toplantıları yaparlarmış. Bu arada bu süreçte öğrendik ki, hala Kuzguncuk toplantıları yapıyorlarmış İsrail'de. "Biz ne yapabiliriz" diye sordular, hatta tipik Musevi tepkisidir "hemen para toplayıp gönderelim size" dediler. "Para istemiyoruz, buyrun siz kendiniz gelin. Burada ortak bir hareket yapıyoruz" dedik. Bir sene sonra kalkıp geldiler, biz bostanı kurtarmıştık gerçi ama çok sevindik geldiklerine, oturduk muhabbet ettik. O dönemde aslında Kuzguncuk Mahallesi denen şeyin, bambaşka ortak bir kodun da ismi olduğunu öğrendik. Bambaşka anlamlarıyla da tanışıyorsunuz, o yüzden hanelerde süren muhabbetler sadece Kuzguncuk'la da sınırlı kalmıyordu. Herkesin anıları bir anda depresyona başladı. Bu dediğim hikaye sadece İsrail'de olmuyordu mesela, Atina'dan da, Balıkesir'den, Ankara'dan da mektuplar geldi. Zaten imza atan mutlaka bir de oradaki hikayesini anlalatan bir posta gönderiyordu. Böylece o dönemde elimizde bir sürü hikaye toplanmış oldu. Tabii aslında bu hep başka tartışmaları çağırıyor; mahalle üzerine üretilen bu kolektif kimliği, bu kolektif hareketli eklemeyi, yeni toplumsal hareketleri birazcık daha deşifre ettiğimizde bizciliğin bayağı önemli olduğunu kendi pratiğimizden gördük.

Soru: Hedef belirlerken, karar alma sürecinde, bu hepinizin mi, yoksa sadece 10 aktivistin karar alma mekanizması mıydı?

T.M. : Ben de böyle bir soru bekliyordum, bazı söylemediğim şeyleri bu tarafa saklıyordum. Dediğim gibi sivil toplum örgütü olmadığı zaten belli oldu, derneği fazla ayakta tutamadık. Bize Sivil Toplum Rehberi diye bir anket gelmişti. Hani misyon diye

yazar ya.. bizim derneğin misyonu: bostanı korumak... böyle misyon mu olur? Afete karşı çalışma, kadınlar, eğitim, sağlık, çocuk gibi spesifik konuları yok. Bizim gibi örgütlerin birçok örneği Latin Amerika'da, Avrupa'da hatta Kuzey Amerika'da bile var. Ama bunlara zaten "grassroots" deniyor. Yani en azından bu tip örgütlere dışarıda NGO denmiyor. Biz de zaten pratikte çok fazla NGO olmadığımızı gördük. Ama bir yerde NGO'luk tasladık, şöyle "Biz bu araziyi koruyacağız" dedik. Hatta bir de proeje yazdık. Ben bu vesileyle New York HABITAT toplantısına, İstanbul+5' e gittim. Katılım toplantılarında bu projeyi insanlara verdim, biraz ortak bulalım diye. Tabii biz bunu beceremedik, başkası aldı ama Endonezya ve Meksika'dan projemizin tamamını yani projeyi daha detaylı anlatmamımızı isteyen bir mail geldi. Belki de yürütüyorlardır bilmiyorum. Biz oradaki iki gruba göndermiştik. Proje de şuydu: halka açık organik tarım yapmak ve ufak bir baraka vardı, orada da yaratıcı dramayla çocuklara tarım eğitimi vermek. Yaratıcı Drama Derneği vardı onlarla bir şey yapmayı düşünmüştük. Hoş bir proje çıkarmıştık aslında, ama yapamadık. Fakat bizim yarattığımız alternatiften daha önemli olan başka bir şey çıktı orataya; bu koruma pratiği sırasında önemli olan Kuzguncuklu'nun, örgütsel yapısı dışında kendini çok rahat ifade edebilmesiydi. Biz aslında bir şekilde gönüllülük, çevirmenlik ve kolaylaştırıcılık yaptık veya bunu yaptığımızı sonradan anladık. O kapının önünde polis bile varken, yani o görevlilerle tartışırken herkes gelip, tamamen kendi bostan tasavvurunu, kendi eylem tasavvurunu ürettiyordu. 70 yaşındaki bir kadının muhabbetinden, "yeşillik kalsın, İstanbul çok fazla betona gömüldü" laflarından ziyade orada anılarını savunduğunu çıkarabilirdiniz. "40 senedir alışveriş yaptığım, bülbül sesi dinlediğim yerden, baharda kokusunu aldığım ağaçları kestirmem, yıktırmam" diyordu. "Yıktırmayız" da demiyordu mesela, "kimseye bina yaptırmam" diyordu. Hani bu tip mahallelerin delisi, sarhoşu meşhurdur ya.. onlar bu eylemlere tam kadro katıldı. Hatta bir sarhoş, kendini rahat ifade edebiliyordu, "kardeşim ben çilingirimi kurmuşum bülbül sesini dinliyip rakımı içiyorum. Gel, yap bakalım yiyorsa" diyordu. Onun dışında çocuklar gelip "biz burda top oynamak istiyoruz" diyordu. Bizim gibi daha planlı, projeli katılmış olanlar da vardı ama inanın eylemlerde en az bizim sesimiz çıkıyordu. Bizim sesimiz daha çok tamam kurtardık dedikten sonra çıkmaya başladı.

Soru: Hukuki süreçte olabilir mi?

T.M. : O zaten bir tarafta yürüyor. Sonuçta hukuki süreç çok fazla alternatifle gidilen bir süreç değildir. Bizim tek derdimiz orada hukuki anlamda yapılaşma olamayacağını ve bunu yaptırmayacağımızı söylemekti. Yani hukuki olarak yaptırmayız, sokakta başka türlü... bunun hukukisi mukukisi yok, yaptırmayız. Keza insanlar oraya hukuk yapılabilir dese bile yaptırmamaya kararlıydı. Muhtemelen o noktada biz 15-20 kişi kalacaktık. Kuzguncukluları bu kadar övdüm ama polis “hadi yapacağız” dediği zaman 1000 kişi olacağımızı ben de tahmin etmiyordum zaten. Sonuçta bu dernek o eylemler süresince aslında çok elastik davrandı. Ne eylem modeli, ne de söylem olarak dayatmacı ve biçimci olmaya gitmedi. Aslında doğalında gitmemeyi de öğrendi. Böyle bir geleneği, bir ezberi olan insanlarda o modelin çok da fazla yürüyemeyeceğini bizatihi pratik içerisinde öğrendi. Herkes kendini olaya katıp, kendi bostan tasavvurunu o harekete sokabiliyordu ve kendiliğinden yapıyordu bunu.

Soru: “Sivil toplum kuruluşu olmadık, mekanı kapattık” dediniz. Peki bu süreçte bir değişim yapsaydınız. Mesela kahvelerden bir tanesine kaçsaydınız, hem kahve şeklinde hem de sivil toplum kuruluşu gibi---veya dönüşebilseydiniz yardım, eğitim, çocuklara kurs yani kurumsallaşabilseydiniz...

T.M. : Tabii bunları düşündük zaten. Biz de geçmişten kopuk aktivistler değiliz, “hazır kitleyi bulmuşken, daha da çoşalım” dedik. Ama baktık ki malzeme Kuzguncuk! Sonuçta çok esnek bir şey bu. Biz deprem döneminde de aslında bayağı işler yaptık, Kuzguncak’ta mahalle afet çalışmasını bir şekilde yapan örgütlerdendik. Aldığımız jeneratörle 3 sene düzenli anma törenleri yaptık basket sahamızda. Afet eğitim çalışmaları yaptık, bunun dışında gitar eğitimi, ilk yardım eğitim, kadınlara yönelik hukuki bilgilendirme eğitimi yaptık. Hani Zapatista’ların lideri Marcos’un meşhur kendini adlandırma şekli vardır ya “sub-commandante” diye. Aslında “komutan harekettir, ben alt komutanım” der. Hakikaten asıl mevzunun hareket olduğunu görüyorsunuz. Çünkü hepimiz orada part-time aktivistlerdik. Mahalle hareketi bizde hiç profesyonel olmadı, hiçkimse profesyonel çalışmadı. Dernek binamız vardı ama çok aktif olduğumuz dönemlerde bile en fazla dörtte beşte açılıyordu. Aslında bu çok aktif dönemlerde bazı ev hanımı arkadaşlarımız, işlerini bitirip, gelip derneği açıyorlardı. Onun dışında, biz böyle biraz daha gaza gelen insanlar “hadi burada toplanalım, aşağı Çınaraltı’na inmeyelim, çayımızı burda yapalım” diyorduk. Ondan sonra bir bakıyorduk kendimiz aşağıya inmişiz, biz de açmıyorduk aslında.

Kuzguncuk'ta hareket olduğunda bir şey oluyordu. Mesela şu tartışmayı çok yaptık: toplumun talep etmediği bir şeyi yaratmayı, bu şekilde zorlamayı mı tercih edelim, yoksa insanları harekete sokup bu esnek hali sürekli minik hareketler yaratarak mı canlı tutalım?

Kuzguncuklular Derneği 97'de trafo talebiyle kuruldu. Trafoyu, hukuki ve idari olarak imza toplayıp talep etmektense bir dernek adı altında talep etmek daha düzgün bir yol oluyordu. Velhasıl bu başka yerlere girip çıkmanızda da kolaylık sağlıyor. Sonuçta, 40 kişi gitmektense Üsküdar Belediyesi'ne, Valilik'e dernek olarak gidiyorduk. Ondan sonra bu dernek bizim bu işimizi gördü. Ama örgütün kendisini fetişistleştirmenin çok fazla işe yaramayacağını gördük. Hareketin biraz kendisini yüceltmek lazım. O yüzden belki de bir sivil toplum örgütü değiliz. Ben Kuzguncuk'u toplumsal hareket olarak görüyorum.

Soru: Bir basın mensubu olarak, sivil toplum örgütünden biri olarak, bu süreçte sizin basınla ilişkileriniz nasıldı? Basının sivil topluma karşı duyarlılığı konusunda ne düşünüyorsunuz?

T.M. : O zaman sadece Açık Radyo'da bir futbol programı yapıyordum, basından değildim. Fakat bir projede çalışıyordum, bir afet hazırlık programı. Orada 1 yıl çalıştım. Aslında bu süreçte sivil toplum örgütü mekanizmasıyla çok ciddi temas ettim. Çünkü çalıştığım proje kapsamında –koordinatördüm- mahalle dernekleri konusunda çok hassaslardı. Toplantılara mahalle derneği kimliğiyle gidiyordum. Ama 1 sene sonucunda açık söylemek gerekirse, sonrasında 2.5 sene işsizliği de göze alarak, sivil toplum örgütlerinde çalışmayacağıma dair kendi kendime söz verdim, hala da bu sözümü tutuyorum. Gazetecilik bu anlamda benim için iyi oldu. Şu an çalıştığım Birgün Gazetesi biraz farklı. Açıkçası o dönemde daha önce bahsettiğim türde basınla ilişkilerimiz olmasaydı böyle bir sonuç alabileceğimizi hiç tahmin etmiyorum. Çünkü diğer mahalle derneklerini de biliyorum. Mesela Avcılar'da deprem bölümünde bir mahalle derneği vardı, ki biliyorsunuz orası depremden çok ciddi etkilenen bir bölgeydi. Çok ciddi işler yapmalarına rağmen hiçbir şekilde basında yer alamıyorlardı. Bu noktada basın hakikaten çok önemli ama hiçbir şekilde sizi muhattap almıyorlar. Aslında sizi muhattap almaları için onların anladığı şekilde bir nümayiş olması lazım. Çevik kuvvet ekibi geldiğinde Kuzguncuk'ta bulunan gazeteci

ekibi ikiye katlandı. En fazla basın, çağırıldıklarımızın dışındakiler bile o zaman gelmişti. Polisle gerginlik sırasında yine gelmeye başladı ve bu 3-3.5 saat falan sürdü. Bir kere namuslu değil basın ilişkisi. Orada, kamusal alanda, şikayetlerinizi dillendirdiğiniz ve bunun çözümüne katkı sunduğunuz ciddi bir katılımcı süreç var, toplumun demokratizasyonu için önemli bir hikaye oluyor. Bu haber değil mi? Çok ciddi bir haber aslında. Gazetecilikle bu anlamda ilişki kurduğunuzda, bu tarafı çok kötü.

Bununla nasıl baş edilir? Herhalde alternatif medya kanallarını zorlayarak. Ama bence bizim hareketimizle sadece koluğun ezberi değil, gazetelerinki de bozuldu. Açık söyleyeyim; medyadan arkadaşlarımız olmasaydı o kadar büyük yer alır mıydı bilemiyorum. Bazen de hak veriyorum, çünkü gazeteye girdikten sonra en azından editörlük denen mekanizmayı gördüm. Bütün sayfada en önemlisi sizin sorunuz, tam sayfada yer almak istiyorsunuz, ama öyle bir şey yok toplumda ve editör olarak konuları eşit dağıtmak zorundasınız. Ama o dönem kendi arkadaşımıza bile çok kızıyorduk, “sadece bu kadar mı yazılır” diyorduk. Halbuki adam orada bu haberin büyük gözükmesi için editörüyle kavga veriyordu. Sonuçta tabii ki çok önemli, sadece kitleselleşmemiz açısından değil, hukuki süreç, bürokratik süreç açısından da önemli. Mesela bizim haber gazetede ilk çıktıktan sonra Belediyeden parti temsilcileri derneğe geldi. Biz daha önce kapılarında bekliyorduk, haber çıktıktan sonra kendileri derneğe geldiler. Çünkü o zaman başka bir şey oluyorsunuz. Sizin ürettiğiniz anlam Kuzgunucuk’la sınırlı kalmıyor.

Soru: Tarihsel doku da bir avantaj oluşturmuş olabilir mi?

T.M. : Tabii çok. Fonda sürekli Kuzguncuk’un tarihsel dokusu vardı. Bu konu işleniyordu, işte hoşgörünün mahallesi, dinlerin birlikte olduğu yer gibi...

Soru: Mesela Avcılar sonradan oluşan bir yerleşim birimi olarak...

T.M. : Ama Avcılar’ın arka fonu da çok kuvvetliydi. Depremden o kadar zarar görmüş bir yer olarak.

Soru: Buna rağmen bu kadar zor ilerlediler...

T.M. : İşte ilginç. Ben Avcılar olayına bayağı şaşırılmışım. Çünkü o dönemde dışarıdan da çok destek vermeye çalışıyorduk. Bu arada o dönem öyle bir duruma gelmiştik ki, sadece Kuzguncuk değil Beylerbeyi'ne, Çengelköy'e de servis veriyorduk. Oradaki yapılaşma girişimlerine yönelik olarak. Oradaki gruplar bilemiyorlardı pek. Bu radar kuleleri yapılırken Kanlıca'ya gittik en son. Orada bunu protesto eden mahalleliye karşı korkunç bir müdahale olmuştu. Oraya gidip onların hukuki sürecini başlattık. Ama başaramadılar.

Bizim adımız sadece karşıt taraf örneğinde ortaya çıkmadı. Bizim yandaşlarımız, taraftarlarımız dediğimiz başka örneklerde de ciddi bir örnek uygulama oldu Kuzguncuk. Tamam istediğimizi yapamadık ama hakikaten birçok aşamada başarılı bir şey oldu. Karşısına çıktığımız adamın gücü önemliydi. Mahallelinin çoğu inanmıyordu aslında, mücadele ediyordu ama. Biz kendimizi arada bir basında görüyorduk, ama Mehmet Haberal'ı daha fazla görüyorduk, kimlerle ilişkide olduğunu görüyorduk. Toplum için bunlar ciddi bir bilgi, buna karşı mücadele ediyorsun çünkü.

Soru: Arnavutköy'ün karşı duruşu buna benzer bir şey mi?

T.M. : Arnavutköy İnisiyatifi dışarıdan bizden daha farklı destek gördü. Çünkü 3. köprü bir İstanbul sorunuydu. Onlar akademiden, daha büyük STK'lardan, yurtdışından önemli destekler gördüler. Belediye direk yanlarında yer alabildi. Hatta Arnavutköy'ün bizden daha farklı bir demografik yapısı vardır. Mesela onlar yanılmıyorsa bir proje bile kabul ettirdiler. Çok rahat organize oldular, çok rahat yer buldular, dernek buldular, fonlamayı çok rahat yaratabildiler, projeye fon buldular. Biz ise, bir proje yazdık, dernekte tartıştık bunu "hadi verelim" dedik. Ama ilk toplantıda, "derneği projeye ayakta tutacaksa hiç yapmayalım" diye karar çıktı. Bu sefer projeyi tamamen değiştirdik. Bu bostanla ilgili değildi tamamen kadınlara yönelikti. Bu sefer kadınları çağırdık, evleri gezdik. Kadınlar kendi projelerini kendileri yazdılar. O şekilde ikna edebildik insanları. Tamamen buranın yarattığı bir proje olsun diye ki bunu da beceremedik, veremedik. Sonuçta çevreyle ilgili bir proje aldı yanılmıyorsa. Kapasite gelişmesi için çok önemli tabii bunlar ama Kuzguncuk'ta ilk başta tepkiyle karşılanmıştı. Keza Kuzguncuk'ta bilinmiyordu. STK'lar ve projecilik –

bu çok tartışılan konu vardır ya- bize bile sirayet etmemiş ama buna rağmen karşı çıkmıştı oradaki arkadaşlar.

Soru: Aslında ben bu kurumsallaşma konusunda tecrübelerinizi öğrenmek isityorum. Türkiye’de politikalarda olsun----- Örgüt kuralım ilerlesin, büyüsün, gelişsin, sürekli olsun. Bireyi arka plana atar. Siz ise olayı gerçekleştirmişsiniz ama örgüt görevini yerine getirdikten sonra bitmiş.

T.M. : Bitmiş demeyelim, o kadar da değil.

Soru: Bu gerçekten farklı bir şekil çünkü anladığım kadarıyla kişiyi yadsımamış ve kişi kaybolmamış burada. Kişi kendi örgütlenmiş. Ya da şöyle sorayım; bir STK, bir inisiyatif kurulduğunda her zaman süreklilik amacını gütmeli mi? Yani kurumsallaşmalı mı? Çünkü standart olarak bunu görüyoruz. İşletme mantığıyla düşünüyoruz her yerde. Bu işletme mantığı ister istemez sivil toplum kültürüne de yansıyor. Siz böyle bir tecrübe yaşadınız. Gerçekten hep böyle yapılması gerekir mi, yoksa “bizim bir amacımız var, onun için örgütlenelim ondan sonra bakarız” gibi mi olmalı?

Soru: Gelecek kuşağa bunu aktarmak da gerekecek. Bunun için sizin bunu belgelemeniz gerekmez mi?

T.M. : Belgeliyoruz, artık o kadar da değil. Aslında bizim hareketin en büyük eksikliği gençlerin katılımıydı. Mesela kendi yaş kategorim açısından çok fazla katılım yoktu. Sizin sorunuza gelince, aslında belli konularda kurumsallaşmanın olması gerekiyor. Mesela insan hakları konusunda olması gerekiyor. Özellikle insan haklarının ihlalinin takibi üzerine. Belki de eğitim, sağlık üzerine olması gerekiyor, ücretsiz eğitim ve sağlık hizmetlerinin denetlenmesi için. Tüketici hakları üzerine kesinlikle olması gerekiyor. Hakikaten belli konularda kurumsallaşma gerekir, ki kurumların çok kuvvetli olduğu bir ülkeden, Türkiye Cumhuriyet’inden bahsediyoruz. Bu kadar elastik hareketlerde ciddi bir başarı elde etmenin ne kadar sürdürülebilir olduğunu kestiremiyorum açıkçası. Ama bir açıdan da, evet, kaybolması gerekiyor. Çünkü bir yerden sonra ille de ayakta dursun diye kendi kendinize bir şeyler keşfetmeye başlıyorsunuz, daralmaya başlıyorsunuz.

Zaten bu bizim gibi tırnak içindeki özellikle “toplumu dönüştürme misyonunu” kendiliğinden edinmiş insanlar için bu aydınlanmacı yaklaşım sürekli kanımızda dolaşüyor. Sürekli toplumu aydınlatmak gerektiğine inanıyoruz. Bir tane örgüt bulmuşsunuz, bir şey de yapmışsınız... bitmiyor ki aydınlatma süreci. Biz de sonuçta 23'ten beri aydınlatma sürecine eklemlenmişiz, memleketin muhalifleri olarak. Baktın ki aydınlatmak gerekiyor, millet hala aydınlanmamış, topluca aydınlanmaları lazım... Ne yapıyorsun örgüte sarılıyorsun. Ama o kadar da kolay olmuyor işte. Millet de kendince bir hayat yaşamaya çalışıyor ve kendileriyle konuştuğunuzda o kadar da aydınlar ki aslında. Bunu hiç de aydınlanmamış değil anlamında söylemiyorum. Tamamen bu hiciv şekeline soktum aslında. Burada tartışılması gereken sorun bizim nasıl aydınlandığımız. Bence kurumsallaşmalı mı sorusundan ziyade, nasıl kurumsallaşılmanın sorulması gereken. Mesela toplumsal hareket, Avrupa ve özellikle Latin Amerika deneyimlerinde daha fazla, Avrupalı ve özellikle Amerikalı anlamda 3. sektör NGO'larını daha az görürsünüz. Bizde ise çok komik başladı tartışma bence ve farklı bir şekilde ilerliyor. Mesela 80 olmasaydı bu gönüllü faaliyetler acaba nasıl olurdu, diye hep merak ediyorum. Mesela yurtdışındaki STK'lardan insanlarla tanıştığım da hemen bu tarzda bedava gönüllülüğün nasıl var olabildiğini soruyorlar. Özellikle Amerikalılar çok şaşırıyor. Her şeye rağmen bir gönüllülük var, ki bize aslında yeni giren bir kavram; kurumsal dev gibi STK'lar devletle, hükümetle oturup pazarlık yapıp, Avrupa Birliği'yle görüşmeler yapıyor. Keza bunlar olmasın gibi bir muhabbete girmiyorum. Ama acaba böylesi olağanüstü durumlar olmasaydı ne olurdu bilemiyorum, ki hakikaten olağanüstü bir şey 80...

Ayrıca 80'den önce toplumsal hareket yok muydu? Şu anda kullanılan terminolojiyle bile STK yok muydu? Hale'yle dışarıda konuşuyorduk; çok geniş bir kavram sivil toplum kuruluşu. Bunun içine taraftar derneği de, sendika da giriyor. Bir anlamıyla DİSK de bir STK. 80 öncesinde DİSK gibi güçlü bir STK düşünün. Ama STK demiyorlar da, sendika diyorlar. Mesela bizim mahalle derneği de 80 öncesi çok kuvvetli. 80 sadece fiziksel şiddetle değil, psikolojik şiddetle de giriyor, hatta söyleminizi bile tamamen değiştiriyor. Milatlardan biri 96'daki HABİTAT'tı. Ama bence asıl pratik milatlardan biri de 99'daki Marmara Depremi'ydi. Bence çok ağır aksak ve problemlili bir süreçtir bu. Asıl bu süreci ciddi tartışmalardan kaçmadan konuşmak lazım. Hatta bazen de bu tartışmalarda gerek. Bence çok ciddi ihtiyaç var bu

tartışmalarda provoke edilmeye, çünkü “kim, ne için, ne yapıyor?”. Deprem bölgesinde de çok gördüm; bir seneliğine proje alıp sonra çekip gidiyorlardı. İşin sürdürülebilirliği hiç umurlarında değil. Bu aslında o bölgeye zararlı. O insanlara bir şey veriyorsunuz, sonra çekip gidiyorsunuz. Sonra öyle bir yardım mekanizmasına döküyorlar ki işi, bu sefer adam sandalyeden kalkmıyor. Şuradaki tuvalet kağıdını getirmeyi yardım edenin görevi sanıyor. İşte almış 30-40.000 dolarlık projeyi, o getirir tuvalet kağıdını. Bu sadece bizde tartışılan bir konu değil. Mesela Dünya Sosyal Forumlarında bunula ilgili ciddi paneller oluyordu. Bu tip STK’larla nasıl baş edilir sorusu tartışılıyordu. İşin bu tarafı hakikaten çok büyük bir tartışma. Ben de bizatihi buna müdahil oldum; hiç Türk STK’larıyla çalışmadım, hep gönüllü oldum. Çalışmayacağım diye prensip kararı almamın sebebi bu tartışmalara hem yurtdışında hem de yutiçinde bizatihi tanık olmamdandı.

Soru: Bu soruya belki şu da cevap verebilir; spesifik bir alanda hareket bulan bir hareket. Amacına ulaştığında ya da ulaşamadığında kendisini lağv ediyor, ama kendinize misyon olarak daha büyük bir konu alırsanız devam edebilirsiniz.

T.M. : Tabii ki. Ben de onu söyledim, devam etmeli. Mesela insan haklarının ihlâlinin takibi kesinlikle devam etmelidir. Hatta çok ciddi kurumsallaşmış bir şekilde devam etmek zorundadır. Çünkü baş ettiğiniz konu bir bostana bina yapılması değil. Tüketici hakları da öyle. Bu konular ücretsiz sağlık, kadın hakları üzerine de genişletilebilir. Bu kurumların çok da güçlü olması lazım. Ama nasıl olması lazım? Ne olması üzerine değil nasıl olması üzerine kafa yorulmalı ve bence en önemli şeylerden biri –bizde çok ağır aksak ilerlediği için söylüyorum- idari ve maddi konularda çok şeffaf olması. Aldıkları bütün fonları, dağıtım mekanizmalarını, internet sitelerinde veya başka şekilde şeffaflaştırmaları lazım, ki bunu çok az örgüt yapar, gerçi yapılmaya başlandı, bu da iyi bir gelişme. Bunlar yoksa, sonrasında kendilerine de hata olarak dönüyor. Belediye kuruluşları, basın ve diğer insanlar, başka yere çekmeye çalışıyor bunu ve alıp kullanıyorlar. Bunun yapılması lazım, ciddi demokratik bir sürecin işlemesi lazım. Çünkü az buz paralar almıyor insanlar! Bunlar gidiyor yapıyorlar o STK’ya. Bir süre sonra kendi yaşam biçimlerini savunmaya kalkıyorlar. Kendilerince de haklılar aslında; belli bir hayat standardınız oluyor ve onu korumaya başlıyorsunuz. Ama sivil toplum kuruluşu böyle olamaz ki! Başkalarının hayat standardı üzerinden bir tasarruf kurup, ona hizmet ediyorsunuz, ama bir yerden sonra kendinizi orada sabitleyip kendi

standartınızı savunmaya başlıyorsunuz. Belli başlı örneklerden hareketle söylüyorum, genel için değil, ama bu süreci iyice sorunsallaştırmak lazım ilk önce. Bunu baştan lağv ederseniz tartışmayı çok cephelendirirsiniz.

Tartışma bu şekilde başladığı için bunlar olacaktır bizde. Bir anda böyle bir şeyle karşılaşıldığı için böyle bir sorun çıktı. Mesela bu tarz bir toplantı, böylesi workshop çalışmaları bile bundan 5 sene önce yapılmıyordu ki! STK'lar şimdi öyle bir şekilde girdi ki, o alanda çalışmış, o alanda eğitilmiş hiçkimse yok. Abartmıyorum, hiçkimse yok. Birçok alandan gelmiş, çeşitli bölümleri bitirmiş inanlar girdi bu süreç içerisine. Profesyonel STK olaksa bile o zaman profesyonel çalışmanı da talep edecek. Talebi de o şeyi yaratacak ve öyle bir kurumsallaşma olacak. Şimdi STK'lar çok fazla kurumsallaşmış mı acaba?!

Soru: Bostan meselesine benzer biçimde Türkiye'de var olan sorunları kapsayacak şekilde bir üst seviyede kitle ile iletişime geçip yaymak gibi bir sorun var. Avcılar'da, orayla burayla iletişim kurmak gibi bir sorun var.

T.M. : Ben işte o yüzden gazeteci oldum. Onu yapmak için. İşin dışında kalıp enformasyon tarafıyla uğraşayım diye. Aynı zamanda Bilgi Üniversitesi'nde bu konu üzerine master çalışması yapıyorum. Matematik öğretmenliği mezunu bir insan olmama rağmen, 6 sene sonra böyle bir şeye giridim. Açık söylemek gerekirse bu hareket bana bir de böyle bir şey kazandırdı. Yeni sosyal hareketler ve Kuzguncuk pratiği üzerine çalışıyorum.

Ama STK üzerinden yapmak? Ben kendimi biraz toplumsal hareket tarafında görüyorum. Ne kadar iyi niyetli olursanız olun, ne kadar bir şey yapmaya çalışırsanız, demin o tırnak içinde eleştirdiğim STK'larda bulunursanız -tabii hayatınızı da devam ettirmek zorundasınız- böyle bir şey herkesin hakkı, buna kesinlikle katılıyorum. O toplantılarda bizatihi kendi arkadaşlarımda görüyordum; tamamen içlerinden geçeni söyleyemiyorlar. Sonuçta o bir görevli olmuş, o toplantıya gitmek için bile. Biliyorum o insanları. Hakikaten dertleri de başka, ama sonuçta orada görevli, kayıtlara geçiyor, orada başka insanlar oluyor. Hareketi o tip toplantılar vasıtasıyla bile yayamazsınız ki. Biraz daha farklı konuştuğunuzda network'lerden bile hemen çıkartılıyorsunuz. Çünkü kaynakların dağılımı bile problemlidir. Mesela şimdi bu eğitim saatlerinde proje

yazımı yapıyor, fon mekanizmaları işleniyor... Yani bunlar bile o kadar kapalıydı ki! Kim ne proje verdi, nasıl proje yazıldı bilinmezdi.

Soru: STK'nın içinde miydi kapalılık?

T.M. : Hayır. Belli bir STK grubu kendi içinde birbirine kapalıydı, çok fazla ulaşamıyordunuz. Deprem döneminde mahalle derneklerine yardım üzerinden alınan projeleri çok iyi biliyorum, başka ilişkiler vasıtasıyla. Biz, mesela iki broşürden, iki eğitimden başka hiçbir şey görmedik. Tabii aklımıza o dönemde "proje yazalım, fon alalım" fikri gelmiyordu. Ben bir de ağırlığını ayrıca hissettiğim için, bunlar çok meşakkatli konular.

Soru: Etik problemler de var, değil mi?

T.M. : Tabii en temeli, etik, insani, vicdani artık ne dersiniz.

Soru: Peki bostanın son durumu nedir?

T.M. : Fidanlık.

Soru: Orada motivasyonu sağlamak için belli bir strateji izlediniz mi? Ne yaptınız da o insanlar evini, ailesini, işini bırakıp hukuki sürece dahil oldu?

T.M. : Bunları yapan zaten dar bir gruptu. Kuzguncuk dışı faaliyetleri organize edenler bu dar gruptu. Ama Kuzguncuk içindeki faaliyetleri organize eden yine Kuzguncuk'tu. Sonuçta dernek ya da bostan on adımlık, 5 dakikalık mesafede. Evden gelirken, işe giderken önünden geçiliyor.

Soru: Yani bilgilendirmek dışında çok da bir şey yapmadınız?

T.M. : Ama biz sadece bilgilendirmedik, yemeklerden pikniğe kadar bir çok etkinlik yaptık. Yani kamuoyunun yaratımında, onların katılımı önemli. Bir de, 1000 kişinin katılımını sadece kitle, nicelik anlamında görmemek lazım. Nitelik açısından da önemli. Belki de bizim aklımıza hiç gelmezdi; telleri çocukların yaptığı resimlerle

pankart haline dönüştürmek müthiş bir yaratıcılıktı, bu 12 yaşındaki çocuğun aklından geçti. Bunun dışında, biz pikniği yapmak için nereden para bulacağız diye düşünürken, bir teyze çıktı “ne parası, hepimiz evde yapıp getiririz” dedi. Bu dönemden anlatmadığım o kadar ufak, spesifik şeyler var ki... Sizin geleneksel hareket formatından bir ezberiniz, bir birikiminiz var ve insanların bu katılımıyla bunlardan belirli kodlar çıkarıyorsunuz. Nedir bunlar? Eylem, pankart, bildiri dağıtmak, imza toplamak vb. Ama bu süreci hiç yaşamamış, hiç aktivist olmamış insanları bu sürece katınca o kadar farklı, bazen imkansız, bazen hiç tahmin etmeyeceğiniz kadar radikal taleplerle karşılaşıyorsunuz ki, direk “adamım kafasını kırılım” diyor ve bunu çok net söylüyor. Hatta bir kere Karadenizli bir amcayı tuttuk, gözleri dışarı fırlamıştı, boğacaktı karşısındakini. Çünkü polisle karşı karşıya geldiğinde ne yapması gerektiğini bilmiyor, bunu hayatında hiç tanımlamamış sadece televizyondan görmüş ve oradan bir anlam üretmiş. Hep “teröristler, bir sürü zibidi yıkıyor ortalığı” demiş, öğrencilere bir sürü laf etmiş. Ama kendi hakkı söz konusu olduğunda “o başka, o benim hakkım kardeşim” diyor. Biz “o senin hakkını savunmak için neler yaptı biliyor musun” diye söyleyince “kime sordu, ne yaparsa yapsın, bağırp çağırsın” diyor. Kollulukla öyle bir ilişkileri vardı ki, hakikaten ben hayatımda ilk defa böyle bir şey gördüm.

Yani sadece bildiri dağıtmak şeklinde yürümüyordu. Şu bile müthiş bir şey: siz aktivistlerin ilişkiye geçmesinin dışında oradaki konjonktürel politik muhabbet hanelerin içerisinde sürüyordu, hem de siz olmadan. İşte bu politikleşmedir. Bu çok önemli bir şeydir. Sizin o hanelere girmenize, sizmanıza gerek kalmıyor. Hareketin kendisi hanelere sızıyor ve içeride, toplu yerlerde veya hane içlerinde kendi demokratik tartışma ortamını yaratıyor.

Soru: Orada bir de Sivaslılar Mahallesi var, onların katılımı nasıldı?

T.M. : Az.

Soru: Bir şekilde kanun dışında elde edilmiş yerler var. Onların beklentisi ileride orada apartmanlar olması, zenginleşmeleri. Böyle beklentileri var. Onların katılımı nasıldı?

T.M. : Onlardan çok fazla katılım yoktu açıkçası. İki Kuzguncuk vardır ve Kuzguncuk yerlileri oraya Kuzguncuk demezler. Orası aslında 1970'lerde yapılaşmaya başlar ve korkunç bir şekilde hızla büyür. Sonuçta bu yasayla beraber durdurdular Sivas Mahallesi'ni. Adı bile Kuzguncuk'a dahil edilmedi. Bazı yerlerde şimdi içeri aldılar, eskiden dışarıdaydı, Yahudi mezarlarının taşları. Ormanı bölmüşlerdi. Orasının gelişimi hakikaten oldukça farklıdır ve birçoğu hem kendilerini Kuzguncuk'tan görmezler, hem de Kuzguncuk orayı pek fazla görmez. Mesela deprem çalışmasında oraya gittik ve katmanın ne kadar önemli olduğunu anladık. Kuzguncuk hakikaten her türlü dönüşümün çok yavaş yaşandığı bir yer. Sivas Mahallesi'nin Kuzguncuk'la birleşmesi çok yakın dönemdir. Dediğim gibi birleşme süreci yavaş yaşanıyor, biz sadece deprem döneminde gidebildik. Bostan çalışmasında daha çok Kuzguncuk merkezi vardı. Fakat doğru, bu bir problemdi.

Soru: Siz toplumsal hareket boyutunu ön plana çıkararak söylüyorsunuz ama Türkiye'de de böyle değişik hareketlenmeler var aslında. Ama onlarda aynı sonuçlar alınmamış. Biraz önce arkadaşın da söylediği gibi daha çok bu hoşgörü mesajından olabilir. Benim yaşadığım yerde, Tunceli'de Munzur Vadisi'nde, 8 tane baraj çalışması var, biliyorsunuzdur. Çok ciddi anlamda bir toplumsal olay var, kendiliğinden geliyor, biraz benzer. Ama işte 5. Munzur Festivali'nde yaptığımızda 400-500 civarında insan geliyor oraya. Devletin oraya yönelimi farklı aslında. Yasal anlamda uluslararası hukuk işliyor, fakat Devlet bir anlamda kendi yasalarını çiğniyor; Türkiye'nin 1967'de kurulan ilk milli parkına rağmen, dünyadaki bütün uluslararası sözleşmelerin, yaban hayatı koruma mevzuatının altına imza koymuş ama ilginçtir yapmakta çok kararlı. Hatta bir barajın yapımı bitti bile. Diğer 8 tanesi de yapılacak. Devletin bu konuda zararlı olduğunu görüyorum. Ciddi bir kamuoyu yaratmaya çalışıyoruz. Çok bilimsel bir tarafı da yok bunun zaten, 8 tane baraj Türkiye'deki enerji kaynağının sadece %9'unu karşılayacak. Kontrol edilebilir bir şey değil bunu nasıl ayrıştıracağız?

T.M. : Hocam orası Tunceli! Mesela Çamlıhemşin'deki Fırtına Vadisi'nde aynı şeye farklı bir şekilde karşı çıktılar ve kazandılar. Bergama'da farklı bir şey yapılıyor ama Fırtına Deresi belki benzer, orada olduğum için süreci çok yakından takip etmişim. Açık bir şey var, devletin Karadeniz'deki vatandaşa karşı geliştireceği tarafla,

Tunceli'deki vatandaşa geliştireceği taraf çok farklı. Bu toplumsal hareketi Türkiye'de nerede yaptığınıza bağlı.

Soru: Devamı niye gelmedi? Sonuçta mahallenin sorunları bitmedi. İnsanların duyarlılığı sonuçta azalmadı, ama aktivistlerde mi bir yorgunluk oldu, yoksa katılımcılara mı rehavet çöktü? Devamlılığı nasıl sağlayabiliriz?

T.M. : Siz de son soru olarak ek yapın ben de cevaplayayım.

Soru2: STK'larda çok ciddi bir sorun var, ben çok görüyorum; çok basit bir örgüt, misyon ve vizyonla yola çıkıyor örneğin X derneği kendi mahallesinde çeşme yaptırmak için yola çıkıyor. Bir bakıyor ki yan mahallede de çeşme yok, bu sefer oraya gidiyor. Derken iş yükü 2-3 yıl içinde o kadar büyüyor ki, ve sonunda çöküyor. Siz mesela "bunu başardık, yan mahalleye de yardım edelim" diye düşündünüz mü?

T.M. : Aslında...

Soru3: Bu taşınmalı demokrasi, taşınmalı eğitim olmuyor mu?----

T.M. : Önemli olan nokta aslında bu. Ben mesela sadece Kuzguncuk'ta aktivistlik yapmıyordum, hatta Türkiye, dünya çapında da bir şeyler yapmaya çalışıyordum.

Soru3: Siz Kuzguncuk'ta aktivistlik yaparken oranın içinden biriydiniz.

T.M. : O konuda haklısınız, zaten öyle olması lazım. Ama mesela Çamlıhemşin'deki hareket de orada yaşamayan, çoktan göçmüş insanlar tarafından geliştirildi.

Soru3: O da içeriden ama...

T.M. : Çok haklısınız, doğrudur. Ama ben mesela şunu yanlış görmüyorum; bir şey yapılmış ve kimse karşı çıkmamışsa ve siz de vicdanen yapılmışa karşıysanız, bence gidip bir şey yapmalısınız ya da yapanlar olmalı.

Diğer soruya da cevap vereyim; açıkçası biz eskinin kendini adanmış aktivistlerinden biraz farklıyız herhalde. Biraz kendi hayatımıza da zaman ayırmak istiyoruz. Aslında 3-4 kişi vardı bu işi ciddi bir şekilde döndüren, hatta bu sayı ikiye falan iniyordu bazen. Biz birkaç kişi çok fazla yoğunlaşınca hayatla ilgili iş iyice inmeye başladı. Birazcık el atıyorduk, tekrar yürüyordu. Ama o sırada da baktık, madem böyle olacak, o halde kendi haline bırakalım, bir musibet olduğunda yine gaza geliriz” dedik. Ama öyle bir taban var. Bu Kuzguncuk özelinde bir şey. Arnavutköy’de devam etti mesela ama bizde edemedi.